

Praten voorbij de boodschap 'natuur'

Filosoferen met kinderen over natuur

Sabine Wassenberg

Filosoferen kun je over alle onderwerpen, mits je een filosofische vraag als insteek kiest. Het verzoek om op een school over 'de natuur' te filosoferen, was dus makkelijk in te willigen, zegt filosofe Sabine Wassenberg. "Maar ik kreeg wel direct het idee dat 'filosoferen over de natuur' eigenlijk inhield: meer respect voor de natuur kweken." Hoe voorkom je gesloten boodschappen in een open gesprek?

Respect voor de natuur kweken. Zeker, ik sta achter deze doelstelling, maar voel ik dat het filosoferen hierdoor in de knoop kan komen. Het is wel vaker zo: we filosoferen over respect of over pesten, en stiekem heb ik natuurlijk een verborgen agenda: ik wil dat ze snappen wat respect is, respect hebben voor elkaar en stoppen met pesten. Maar als ik deze missie zou laten doorschemeren, dan neemt dat alle vrijheid weg om zelfstandig na te denken. Dan is er maar één goed antwoord. En dat willen we met filosofie nu juist vermijden.

Een thema met een sociale boodschap dus. En toch kun je overal een filosofische invalshoek op verzinnen. Daarom begin ik de les met de vraag: "Wat is natuur eigenlijk?"

"Natuur is bomen", dat is meestal het eerste dat in kinderen opkomt.

"Planten, bloemen, vogels", vult Meike aan.

Elyas denkt door: "Bossen en zo, maar ook rivieren. En wolken."

"En bergen?", vraag ik. "En de woestijn?"

Ja, die ook, menen sommigen. Anderen denken van niet.

"Maar wat is natuur dan? Jullie noemen nu allemaal dingen die bij de natuur horen, maar wat is natuur dan? Wat hebben die dingen gemeenschappelijk?", vraag ik, blijkbaar zonder moeilijke nieuwe woorden te schuwen.

"Natuur is: dat het leeft", vindt Jesse.

"Ja, maar bergen dan?", antwoordt Meike kritisch.

"Bergen horen dus niet bij de natuur", concludeert Jesse.

Jesse.

"Wat hoort er niet bij natuur?", vraag ik.

"Robots. Machines. Tv's. Maar ook huizen, wegen en auto's."

"Alles wat door mensen is gemaakt, juf", levert Ayoub een scherp criterium.

De klas rekent even door wat het betekent als dit waar is.

"En een bosje bloemen? En een pizza met tomaten?", vraag ik. Ze discussiëren erop los.

"En de mens dan?", roept Elyas slim. "Want die is ook door de mens gemaakt. Maar hij leeft wel! Ik vind de mens toch wel natuur."

Als ik had gevraagd waar ze liever zouden willen wonen, in de stad of de natuur, dan hadden deze stadskin-

ur = goed'

Illustratie: Isabelle Carlie

deren zeker gekozen voor de stad. De rust en schoonheid van natuur is iets dat volwassenen vooral waarderen, net als kunst of blauwe kaas. De stad is 'leuk'. Omdat dit bovendien een smaakkwestie is en daarom niet erg uitnodigt tot redematies, kies ik voor een andere kwestie: is de natuur belangrijk?

"Ja, anders konden we niet ademen." Amin legt even uit hoe het zit met zuurstof en bomen.

"En koeien kunnen we eten!", zegt Nisrine. Andere lekkere diersoorten volgen.

"Oké", vraag ik. "Het gaat dus om ons, de mens? De natuur is belangrijk, omdat wij haar gebruiken om te overleven?" Verbaasde ogen kijken me aan. Huh, waar wil de juf nou weer heen?

"Mogen de dieren die we niet nodig hebben dan allemaal dood?"

*Afwisselend delen Maaïke Merckens-Bekkers en Sabine Wassenberg een filosofisch gesprek uit hun onderwijspraktijk. Onder de naam WonderWhy verzorgen zij trainingen, schrijven ze lesmateriaal en begeleiden ze scholen om het filosoferen op grote schaal toegankelijk te maken voor het onderwijs.
www.wonderwhy.nl*

Portretfoto Sabine: Ingrid Vente

Ingezonden brief

Feit of mening: is de methode Alles-in-1 duur?

In Mensenkinderen 159 staat op pagina 21: "De methode (Alles-in-1) is duur". Dat wil ik graag ontkrachten. De feiten:

- Globale aanschaffkosten van alle Alles-in-1 leermiddelen (groep 4, groep 5-8 en Alles-Apart): € 48.000 tot € 82.000 (verschil is afhankelijk van organisatiekeuze).
  - Schaft u losse vakmethoden aan (voor groep 4-8), zijn de globale kosten: € 84.000 (zonder aanvullend materiaal) of € 125.000* (met aanvullend materiaal).
- *bedragen op basis van 5 groepen met 25 leerlingen*

Conclusie: Alles-in-1 is (vele malen) goedkoper dan losse vakmethoden.

Daarnaast is het mogelijk om de leermiddelen met meer scholen te delen en dus samen aan te schaffen, wat de kosten per school drastisch verlaagt. Ook kosten verlagend en milieubewust: voor de zaakvakken werkt Alles-in-1 niet met werkboekjes.

Mogelijk werkte de Verrekijker eerder zonder methoden, dan kan die overstap als duur ervaren worden. Bedenk dan ook dat je met Alles-in-1 de werkdruk verlaagt en wat is dat je waard?

*Carina Wassenaar
Inhoudelijk directeur Alles-in-1
www.alles-in-1.org*